

KRETINGOS RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURO 2024 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

I SKYRIUS BENDROJI DALIS

Kretingos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras (toliau – Biuras) – biudžetinė įstaiga, įsteigta Kretingos rajono savivaldybės tarybos 2015 m. rugsėjo 24 d. sprendimu Nr. T2-258. Juridinių asmenų registre įregistruota 2015 m. gruodžio 14 d., įstaigos kodas 304151508, veiklą vykdyti pradėjo 2016 m. sausio 1 d. Biuras savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, kitais teisės aktais, Kretingos rajono savivaldybės tarybos sprendimais, mero potvarkiais, administracijos direktoriaus įsakymais bei Biuro nuostatais.

Biuro adresas – Vilniaus g. 8, Kretinga. Kretingos rajono savivaldybės administracija 2021 m. lapkričio 29 d. pagal turto panaudos sutartį Biurui perdavė nekilnojamąjį turtą.

Interneto svetainės adresas – www.kretingosvsb.lt, Facebook paskyra <https://www.facebook.com/kretingosvsb/>.

Biuras įsteigtas siekiant vykdyti valstybinę (valstybės perduotą savivaldybėms) visuomenės sveikatos misiją – gerinti gyventojų sveikatą bei mažinti sveikatos netolygumus.

Biuro tikslas – rūpintis Kretingos rajono savivaldybės gyventojų sveikata, vykdyti savivaldybės visuomenės sveikatos priežiūrą, siekiant mažinti gyventojų sergamumą ir mirtingumą, gerinti gyvenimo kokybę, ugdyti sveikos gyvensenos įpročius, teikiant kokybiškas visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas.

Pagrindinės Biuro veiklos sritys – visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų teikimas:

- Plėtoti sveiką gyvenseną ir stiprinti mokinių sveikatos įgūdžius ugdymo įstaigose.
- Stiprinti sveikos gyvensenos įgūdžius bendruomenėse bei vykdyti visuomenės sveikatos stebėseną savivaldybėje.
- Plėtoti visuomenės psichikos sveikatos paslaugų prieinamumą bei ankstyvojo savižudybių atpažinimo bei kompleksinės pagalbos teikimo sistemą.

Biuro finansiniai metai sutampa su kalendoriniais metais.

II SKYRIUS ŽMOGIŠKIEJI IŠTEKLIAI

2024 m. liepos mėnesį suderinus su Kretingos rajono savivaldybės meru Kretingos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro direktoriaus 2024 m. liepos 24 d. įsakymu Nr. V-54 „Dėl Kretingos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro etatų ir pareigybių struktūros patvirtinimų“ patvirtinta įstaigos valdymo struktūra, etatų skaičius. Buvo įsteigta emocinės gerovės konsultanto pareigybė -1 etatas ir savižudybių prevencijos koordinatoriaus pareigybė – 0,25 etato. Abu naujai įsteigti etatai išlaikomi ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos gaunamo tikslinio finansavimo. 2024 m. gruodžio 31 d. įstaigoje buvo užimti 20,93 etato.

Biuro struktūroje visi darbuotojai tiesiogiai pavaldūs Biuro direktoriui. Įstaiga veikia pagal mišrų veiklos administravimo modelį. Dalis darbuotojų dirba biure, kita dalis darbuotojų dirba

Kretingos miesto ir rajono mokyklose bei ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Taip pat įstaiga samdo specialistus specializuotų konsultacijų atlikimui.

III SKYRIUS KVALIFIKACIJOS TOBULINIMAS

Siekiant užtikrinti kokybišką visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų teikimą savivaldybės gyventojams, Biuro specialistams sudarytos sąlygos dalyvauti kvalifikacijos kėlimo mokymuose, seminaruose, konferencijose. Per 2024 metus visuomenės sveikatos specialistai ir administracijos darbuotojai dalyvavo įvairiuose tiksliniuose mokymuose (45 mokymai), bendra specialistų mokymų, kvalifikacijos kėlimo ir kompetencijų didinimo trukmė – 764 val.

IV SKYRIUS VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURO FINANSAVIMAS

Visuomenės sveikatos biuro lėšų šaltiniai yra valstybės biudžeto lėšos ir savivaldybės biudžeto lėšos (1 lentelė, 2 lentelė).

Eil. Nr.	Lėšų šaltinis	Suma (Eur)			
		2023 m.		2024 m.	
1.	Valstybės biudžeto lėšos (specialioji tikslinė dotacija)	397 700,00		392 900,00	
2.	Savivaldybės biudžeto lėšos	82 257,00		46 914,00	
Iš viso:		479 957,00		439 814,00	
3.	Kretingos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos	Savivaldybės biudžetas	VSB biudžetas	Savivaldybės biudžetas	VSB biudžetas
	Maudyklų vandens ir smėlio kokybės tyrimų programa	1 950,40	-	1 951,00	-
	Programa „Mokymų ciklas būsimiems tėvams“	1 680,00	-	1 680,00	-
	Programa „Vasaros stovykla – gamtos paslaptys“	1 013,00	7 457,00	-	8 800,00
	Kretingos rajono savivaldybės triukšmo matavimo tyrimai	2 499,20	-	-	-
	Narkotinės medžiagas aptinkančių testų įsigijimas	-	-	5 000,00	-
	Mokymai psichotropinių medžiagų vartojimo tema	-	-	2000,00	-
	ES projekto Sveikų bendruomenių kūrimas Kretingos rajon savivaldybėje.	-	-	5000,00	-
Iš viso:		7 142,20	7 457,00	8 631,00	8 800,00

Darbo užmokestis (Eur)	Socialinio draudimo įmokos (Eur)	Prekės ir paslaugos(Eur)	Turtas (Eur)	Iš viso (Eur)
Savivaldybės biudžeto lėšos				
29756,00	437,00	1090,00	-	31283,00
Valstybės biudžeto tikslinės lėšos deleguotai funkcijai - mokinių visuomenės sveikatos priežiūrai ir visuomenės sveikatos stebėsenai ir stiprinimui užtikrinti				
290140,00	5900,00	65860	-	361900,00
Valstybės biudžeto tikslinės lėšos deleguotai funkcijai – smurto, savižudybių, priklausomybių, prekybos žmonėmis prevencijai užtikrinti				
79670,00	1000,00	22910,00	-	103580,00

2 lentelė. 2024 m. finansavimo paskirstymas

Iš Kretingos rajono savivaldybės finansuotų lėšų skirtų programos „Mokymų ciklas būsimiems tėvams“ nepanaudota 576,00 Eur., kure buvo grąžinti į savivaldybės biudžetą. Į mankštas nesirinkdavo besilaukiančios būsimos mamos, todėl metų pabaigoje programa nebebuvo vykdoma.

V SKYRIUS

SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ORGANIZAVIMAS KRETINGOS RAJONO SAVIVALDYBĖS UGDYMO ĮSTAIGOSE

2024 m. Biuras vykde visuomenės sveikatos priežiūrą mokyklose, profesinio ugdymo mokykloje ir ikimokyklinėse ugdymo įstaigose. Visuomenės sveikatos priežiūros specialistai veiklą vykde priskirtoje vienoje arba keliose ugdymo įstaigoje, atsižvelgiant į mokinių skaičių. Sveikatos priežiūrą mokyklose organizavo ir koordinavo Biuro visuomenės sveikatos specialistė, atsakinga už vaikų ir jaunimo sveikatos priežiūrą. Esant poreikiui ir galimybėms, į ugdymo įstaigas buvo kviečiami lektoriai, paskaitas taip pat skaitė visuomenės sveikatos specialistai.

Mokyklose 2024 metais Biuras organizavo:

- Apie alkoholio, rūky,mo bei narkotinių medžiagų (el. cigarečių) žalą organizavimui . Temos: „Psichoektyvios medžiagos. Jų vartojimo pasekmės“; „Elektroninės cigaretės ir jų poveikis“ (56 pamokos, 1331 dalyviai);
- Apie psichikos sveikatą (smurto savižudybių prevencija, streso kontrolė ir kt.). temos: „Kaip susidraugauti su nerimu ir įveikti stresą prieš patikrinimus ar egzaminus?“; „Pažintis su neregio pasauliu“; „Drąsa svajoti, drąsa planuoti“; „Nuo patyčių link saugumo klasėje, kurioje nurisi būti“; „Motyvacijos iššūkiai, kaip atrasti aistrą mokytis“. (21 pamokos, 408 dalyviai);
- Traumų ir nelaimingų atsitikimų prevencija. Tema „Pirma pagalba“. (2 pamokos, 48 dalyviai);
- Lytiškumo ugdymas, AIDS ir lytiškai plintančių ligų prevencija. Tema „Lytiškumo ugdymo pamokos“ (3 pamokos, 40 dalyvių);

- Bendrieji sveikos gyvensenos ir ligų prevencijos klausimai. Stovykla „Sveika vasara“ (2 savaitės, 80 dalyvių);

- Sporto šventės (3 stovyklos, 650 dalyvių).

Mokyklose dirbančios visuomenės sveikatos priežiūros specialistės mokiniams vedė įvairias paskaitas sveikos mitybos ir nutukimo prevencijos, fizinio aktyvumo, psichikos sveikatos, aplinkos sveikatos, rūkymo, alkoholio ir narkotikų vartojimo prevencijos, tuberkuliozės, užkrečiamų ligų, asmens ir burnos higienos, traumų ir nelaimingų atsitikimų prevencijos temomis.

Visuomenės sveikatos priežiūros specialistės dalyvavo vaikų tėvų susirinkimuose, kuriuose aptarė aktualias vaikų sveikatos problemas.

VI SKYRIUS

SVEIKATOS STIPRINIMO RENGINIAI KRETINGOS RAJONO SAVIVALDYBĖJE

Fizinis aktyvumas. Visuomenės sveikatos biuras organizavo:

- Funkcines mankštas bendruomenei (Kretingoje, Darbėnuose ir Rūdaičiuose) (169 treniruotės, 2139 dalyviai);

- Šokius senjorams (29 treniruotės, 230 dalyvių);

- Mankštas senjorams 65+ (23 treniruotės, 311 dalyvių);

- Badmintono treniruotės (22 treniruotės, 195 dalyviai);

- Jogos treniruotės (67 treniruotės, 775 dalyviai);

- Kineziterapijos mankštas (Kretingoje, Salantuose) (37 treniruotės, 780 dalyvių);

- Pažintiniai žygiai (2 žygiai, 46 dalyviai);

- Treniruotės mamos (25 treniruotės, 42 dalyviai)

Sveika mityba ir nutukimo prevencija. Organizuotos paskaitos: „Taupiai gyvendami maitinkimės sveikai“ (20 dalyvių), „Sveika mityba ir jos klaidingos interpretacijos (15 dalyvių), „Mitybos psichologija ir valgymo sutrikimai“ (14 dalyvių).

Biuras organizavo virėjų, vaikų priežiūros darbuotojų mokymus „Sveikatai palanki ir vaikui patraukli lėkštė“. Seminare dalyvavo Kretingos rajono ikimokyklinio ugdymo įstaigų virtuvės virėjos ir vaikų priežiūros darbuotojos (101 dalyvis).

Traumų ir sužalojimų prevencijos skatinimas bendruomenėse. Organizuotos paskaitos gyventojams „Pirmoji pagalba“. Praktinių užsiėmimų metu dalyviai atnaujino ir pagilino žinias apie pirmosios pagalbos suteikimą (29 dalyviai).

Sveikatos stiprinimo programa, skirta širdies ir kraujagyslių bei cukrinio diabeto profilaktikai. Vykdamą programą organizuoti 4 psichologo užsiėmimai, 3 gydytojo dietologo paskaitos, 4 gydytojo kardiologo paskaitos, kiekvienas programos dalyvis turėjo galimybę gauti 3 mitybos specialisto konsultacijas ir dalyvauti kineziterapijos mankštose. Programą pabaigė 18 dalyvių.

Visuomenės sveikatos rėmimo specialioji programa. Visuomenės sveikatos biuras vykdė 2 programas, kurias finansavo Kretingos rajono savivaldybė.

- Programos „Mokymų ciklas būsimiems tėvams“ tikslas – būsimiems tėveliams suteikti žinių ir išmokyti įgūdžių pasiruošiant svarbiam gyvenimo etapui – šeimos pagausėjimui ir kūdikio priežiūrai. Siekiant didinti būsimų tėvų sveikatos raštingumą, ugdyti sveikatos bei tėvystės įgūdžius, „Mokymų ciklo būsimiems tėvams“ metu buvo suorganizuotos paskaitos įvairiomis temomis: „Gimdymas“, „Natūralus kūdikio maitinimas“, „Kūdikio priežiūra pirmaisiais mėnesiais“, „Pogimdyvinė depresija“, „Jaunos šeimos psichologija“. Paskaitose dalyvavo 112 asmenų.

• Programos „Kretingos rajono maudyklų vandens ir smėlio kokybės turimai“ tikslas – ištirti vandens ir smėlio kokybę Kretingos rajono rekreacinėse zonose bei įvertinti jų atitikimą higienos normoms. Tyrimai atlikti 2024 m. gegužės-rugpjūčio mėnesiais 7 rekreacinėse zonose. Kretingos rajono maudyklos, vadovaujantis Lietuvos higienos normoje patvirtintomis maudyklų vandens kokybės stebėsenos nuostatomis, 2024 metų maudymosi sezono laikotarpiu atitiko higienos normą.

Priklausomybių konsultantų paslaugų teikimas. Kretingos rajono savivaldybėje teikiamos priklausomybių konsultanto paslaugos priklausomiems asmenims ir jų šeimos nariams. Priklausomybių konsultantas Biure dirba 6 val. per savaitę 2024 m. suteiktos 294 konsultacijos, paslaugas gavo 62 asmenys.

Darbuotojų kompetencijos psichikos sveikatos srityje didinimo mokymai. 2024 m. mokymai buvo organizuoti 4-iose Kretingos rajono savivaldybės įstaigose/įmonėse, dalyvavo 77 asmenys.

Mokyklų darbuotojų kompetencijos psichikos sveikatos srityje didinimo mokymai. 2024 m. mokymai buvo organizuoti 1-oje Kretingos rajono savivaldybės ugdymo įstaigoje, dalyvavo 15 ugdymo įstaigos darbuotojų.

Savižudybių intervencijos įgūdžių mokymai. 2024 m. organizuoti 2 dienų trukmės savižudybių intervencijos įgūdžių mokymai „ASIST“.

Psichologinės gerovės ir psichikos sveikatos stiprinimo paslaugų teikimas. Biure individualias konsultacijas teikia psichologas, vienam klientui skiriamos 6 nemokamos konsultacijos. 2024 m. suteiktos 576 individualios konsultacijos, konsultuoti 89 asmenys. 2024 m. vykdyti grupiniai psichologo užsiėmimai: šokio-judesio terapija (8 užsiėmimai), emocijų pažinimo grupė (4 užsiėmimai).

VII SKYRIUS

VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENA

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje. Visuomenės sveikatos stebėseną Kretingos rajono savivaldybėje vykdoma remiantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pagal įsakymo 8.2 punktą, savivaldybių visuomenės sveikatos biurui kasmet rengia savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos projektą. Ataskaitoje pateikiami rodikliai atspindi kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijos (toliau – Strategija), patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2014 m. birželio d. 26 sprendimu Nr. XII-964 „Dėl Lietuvos sveikatos 2014 –2025 m. strategijos patvirtinimo“, numatyti tikslai ir uždaviniai.

Kretingos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2024 m. ataskaitos tikslas yra pateikti pagrindinius Kretingos rajono gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritетines kryptis Kretingos rajono plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms. Kretingos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje pateikti 2024 m. gyventojų demografinę būklę ir 2023 m. visuomenės sveikatos būklę atspindintys rodikliai savivaldybėje (mirtingumas, ligotumas bei sveikatos ir su sveikata susijusių 51 rodiklio profilis).

Duomenys susiteminami naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais: Valstybės duomenų agentūros rodiklių duomenų baze; Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registru; Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema; Traumų ir nelaimingų atsitikimų stebėsenos informacinė sistema (IS); Sveikatos statistikos duomenų portalo duomenų

baze; UAB „Kretingos vandenys“ pateikė duomenys apie viešai tiekiamo geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumą vartotojams.

Kretingos rajono savivaldybės gyventojų demografiniai, socioekonominiai, mirtingumo ir ligotumo pokyčiai

2024 metų pradžioje Kretingos rajono savivaldybėje gyvenamąją vietą yra deklaravę 37442 gyventojai, t.y. 112 gyventojų mažiau nei 2023 m. Kretingos rajone kaip ir Lietuvoje vaikai sudaro mažesnę gyventojų dalį negu 65 m. ir vyresnio amžiaus gyventojai. Nuo 2021 m. vaikų skaičius išlieka nepakitęs (18,2 proc.), o 65 m. ir vyresnio amžiaus gyventojų išaugo nuo 19,9 (2023 m.) iki 20,5 proc. (2024 m.). Kretingos rajono moterų yra daugiau nei vyrų, atitinkamai 52,9 proc. ir 47,1 proc. Kretingos rajono savivaldybėje kaime ir mieste gyvenančių gyventojų skaičius yra panašus.

2023 m., lyginant su 2022 m., imigrantų sumažėjo 230 asmenų, o emigrantų sumažėjo 15 asmenų. Nuo 2016 m. atvykstančiųjų gyventi į Kretingos rajoną iš kitų savivaldybių skaičius išliko panašus, tačiau 2023 m. – sumažėjo 336 asmenimis. 2023 m., lyginant su 2022 m., išvykstančiųjų sumažėjo 210 asmenų.

Kretingos rajone stebima neigiama natūrali gyventojų kaita. 2023 m., palyginti su 2022 m., gimusių sumažėjo 13 asmenų, o mirusių – 85 asmenimis. 2023 m. daugiau asmenų mirė nei gimė (gimė – 280, mirė – 471 asmenys).

2023 m., lyginant su 2022 m., Kretingos rajono savivaldybės gyventojų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė pailgėjo nuo 76,2 iki 78,3 metų, o Lietuvos pailgėjo – nuo 75,8 iki 77,5 metų

Palyginus socioekonominius rodiklius Kretingos rajono savivaldybė yra geresnėje situacijoje nei Lietuvos vidurkis. Lyginant Kretingos rajono savivaldybės rodiklius - ilgalaikio nedarbo lygis 100 gyventojų (proc.), registruoto nedarbo lygis (proc.) - tendencija pastariesiems penkeriems metams yra nekintanti. Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000 gyventojų rodiklio tendencija pastariesiems penkeriems metams yra mažėjanti. 2023 m. Kretingos rajono savivaldybė pagal registruotą nedarbo lygį pateko tarp mažiausią registruotą nedarbą turinčių savivaldybių.

Kretingos rajono savivaldybė pagal standartizuotą mirtingumą 100 000 gyventojų patenka į 49 vietą tarp 60 savivaldybių (1451,2 atvejai 100 000 gyv.). Kretingos rajono gyventojų standartizuotas mirtingumas yra mažesnis nei Lietuvos gyventojų. 2023 m. užregistruotos 471 Kretingos rajono savivaldybės gyventojų mirtys, ir lyginant su 2022 m., nustatyta 85 mirtimis mažiau.

Vyrų ir moterų standartizuoto mirtingumo rodiklio tendencija pastariesiems penkeriems metams yra mažėjanti. 2023 m. Kretingos rajono savivaldybės moterų ir vyrų standartizuotas mirtingumo 100 000 gyventojų rodiklis yra mažesnis nei Lietuvos vidurkis. Kretingos rajono standartizuoto mirtingumo moterų ir vyrų skaičius yra panašus (atitinkamai 52,9 proc. ir 47,1 proc.). 2023 m. Kretingos rajono savivaldybėje užregistruotos 233 moterų ir 238 vyrų mirtys. Palyginus 2023 m. su 2022 m., moterų mirčių sumažėjo 74 mirtimis, vyrų – 11 mirčių mažiau.

2023 m. Kretingos rajono savivaldybės tiek miesto, tiek kaimo gyventojų standartizuotas mirtingumo 100 000 gyventojų rodiklis yra mažesnis už Lietuvos vidurkį.

Kretingos rajono miesto ir kaimo gyventojų mirtingumas yra panašus: 2023 m. Kretingos rajono savivaldybėje užregistruotos 230 miesto ir 241 kaimo gyventojų mirtys. Lyginant su 2022 m., miesto gyventojų mirčių nustatyta 57 mirtimis mažiau, kaimo gyventojų – 28 mirtimis mažiau.

Analizuojant mirtingumą pagal amžiaus grupes, daugiausia miršta vyresnio amžiaus asmenys, t. y. 65 m. ir vyresnio amžiaus asmenys. 2023 m. 18-44 m. amžiaus grupėje – 15 mirčių, 45-64 m. amžiaus grupėje – 92 mirtys, 65 m. ir vyresnio amžiaus asmenų grupėje – 364 mirtys.

Pagrindinių mirčių struktūroje 1-oje vietoje Kretingos rajone, kaip ir Lietuvoje, yra kraujotakos sistemos ligos, o 2-oje vietoje – piktybiniai navikai. 2023 m. Kretingos rajono gyventojų mirtys nuo kraujotakos sistemos ligų sudarė 55 proc. visų mirčių (2022 m. – 53 proc.),

piktybiniai navikai – 20 proc. (2022 m. – 21 proc.). 3-oje vietoje mirčių struktūroje Kretingos rajone, kaip ir Lietuvoje, yra išorinės mirties priežastys (6 proc.).

2023 m. Kretingos rajono gyventojų standartizuotas mirtingumas nuo kvėpavimo sistemos ir virškinimo sistemos ligų yra mažesnis negu Lietuvos vidurkis. Standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų ir traumų yra didesnis nei Lietuvos vidurkis. Standartizuotas mirtingumas nuo piktybinių navikų atitinka Lietuvos vidurkį.

2023 m. Kretingos rajono savivaldybės gyventojų išvengiamo mirtingumo rodiklis yra mažesnis nei Lietuvos vidurkis. Kretingos rajono ir Lietuvos išvengiamo mirtingumo rodiklio tendencija nuo 2021 m. yra didėjanti. Kretingos rajono gyventojų išvengiamos mirtys sudarė 66,5 proc., o Lietuvoje – 68,3 proc.

2023 m. Kretingos rajono savivaldybėje tiek prevencinėmis priemonėmis, tiek tinkamu gydymu išvengiamo mirtingumo atvejų skaičius mažesnis nei Lietuvos vidurkis. 2023 m. Prevencinėmis priemonėmis išvengiamas mirtingumas sudarė 24,1 proc. (45 mirtys), o tinkamu gydymu išvengiamas mirtingumas – 42,4 proc. (73 mirtys).

Kretingos rajono gyventojų ligotumas 1000 gyventojų, žvelgiant 5 metų laikotarpį yra panašus į Lietuvos vidurkį. 2023 m., lyginant su 2022 m., Kretingos rajono savivaldybės gyventojų ligotumas sumažėjo nuo 895,3 iki 872,3 atvejų 1000 gyventojų, Lietuvoje – nuo 903,8 iki 883,6 atvejo 1000 gyventojų.

Kretingos rajono gyventojų ligotumo rodikliai labiausiai paplitusiomis ligomis yra mažesni už Lietuvos vidurkį. Kretingos rajono gyventojai daugiausia serga kvėpavimo ir kraujotakos sistemos ligomis. 2023 m. ligotumas kvėpavimo sistemos ligomis siekė 338 atvejus 1000 gyventojų, kraujotakos sistemos ligomis – 335 atvejų 1000 gyventojų.

2023 m. vaikų amžiaus grupėje daugiausia sergama kvėpavimo sistemos ligomis, gyventojai nuo 65 m. ir vyresni daugiausia serga kraujotakos sistemos ligomis.

VIII SKYRIUS

PRIORITETINĖS SVEIKATOS SRITYS KRETINGOS RAJONE

Remiantis 2023 metų Kretingos rajone sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profiliu, buvo atrinkti 3 prioritetiniai rodikliai iš sąrašo:

1. Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)

2. 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, %

3. Mirt. transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.

Prioritetinių problemų pasirinkimo motyvai (metodika): Rodiklių reikšmės yra raudonojoje zonoje (žr. Kretingos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2023 m. ataskaitoje „sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilio“ srities stulpelį); Savivaldybės rodiklio reikšmės santykis su Lietuva yra didžiausias; Savivaldybės rodiklio pokyčio krypties tendencija blogėjanti.

Pirmoji prioritetinė problema - Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys).

Tuberkuliozė – tai infekcinė liga, pažeidžianti įvairius organus. Tinkamai negydant, gali išsivystyti aktyvi tuberkuliozės forma, kuria susirgus mirtingumas siekia apie 50 proc. Pagrindinis infekcijos šaltinis – žmogus, sergantis atvira plaučių tuberkuliozės forma, ligos sukėlėjai plinta per orą – kalbant, kosint ar čiaudint. Ja sergančiųjų gydymas ir priežiūra užtrunka ilgai (nuo 6 iki 24 mėn., kartais ir ilgiau) ir brangiai kainuoja valstybei, nes ligoniai ilgai – vidutiniškai 80 dienų – gydomi specializuotuose tuberkuliozės stacionaruose.

Tuberkuliozės epidemiologinė situacija Lietuvoje pastaruoju metu gerėja, mažiau užregistruojama naujų tuberkuliozės atvejų. Nerimą kelia užleistomis tuberkuliozės formomis sergantys asmenys ir atsparių vaistams nuo tuberkuliozės mikobakterijų štamų gausėjimas.

Pasaulinė sveikatos organizacija Lietuvą priskiria vienai iš 27 pasaulio valstybių, kuriose daugiausia žmonių serga vaistams atspariomis tuberkuliozės formomis.

Tuberkuliozės plitimą Lietuvoje lemia šios pagrindinės priežastys: socialinės (nedarbas, skurdas, alkoholio, narkotikų vartojimas ir kt.); psichologinės (dalies sergančiųjų tuberkulioze nesuvokimas šios ligos sukeltamų sveikatos sutrikimų sunkumo ir nenoras gydytis ir baigti gydymo kursą, gydymo režimo pažeidimai); organizacinės.

2023 m. Lietuvoje buvo užregistruoti 707 nauji sergamumo tuberkulioze atvejai (+ recidyvai) (24,6/100 000 gyv.). 2023 m. Kretingos rajono savivaldybėje tuberkuliozės sergamumas (nauji atvejai + recidyvai) siekė 24 atvejus 100 000 gyventojų ir pasiekė Lietuvos vidurkį (iš viso 7 nauji atvejai ir 2 recidyvai). Analizuojat penkerių metų laikotarpį sergamumas tuberkulioze yra sumažėjęs nuo 50,7 atvejų (2019 m.) iki 24 atvejų (2023 m.). Per penkerius metus tuberkulioze iš viso sirgo 47 Kretingos rajono gyventojai.

2023 m. aktuali problema Kretingos rajono savivaldybėje – sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze, nuo 2021 m. iki 2023 m. šis rodiklis išaugo nuo 0 iki 10,7 atvejų 100 000 gyventojų ir buvo didesnis už Lietuvos vidurkį (4 atvejai 100 000 gyventojų). 2023 m. iš viso vaistams atsparia tuberkulioze sirgo 4 gyventojai.

Kretingos rajono savivaldybė pagal sergamumą vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyventojų patenka į 6 vietą tarp 60 savivaldybių (10,7 atvejai 100 000 gyv.) ir yra raudonoje zonoje. Net 22 savivaldybėse nėra sergančių gyventojų vaistams atsparia tuberkulioze.

Kretingos rajono savivaldybėje, apžvelgiant mirtis nuo tuberkuliozės, per 10 metų mirė 12 gyventojų, 2023 m. – 1 gyventojas. Pastebima tendencija – daugiau nuo tuberkuliozės miršta vyrų nei moterų. Kaimo gyventojų daugiau miršta nuo tuberkuliozės nei miesto gyventojų. Analizuojant pagal amžiaus grupes, Kretingos rajono gyventojai miršta nuo tuberkuliozės nuo 45 m. ir vyresni, jaunesnių nei 45 m. gyventojų mirčių nuo tuberkuliozės nėra.

Antra prioritetinga problema - 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, %.

Lietuvoje vaikai skiepijami pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepimų kalendorių. Skiepijamos dvi kombinuotos tymų, epideminio parotito, raudonukės (MMR) vakcinos dozės 15–16 mėnesių ir 6–7 metų amžiaus vaikams.

Tam, kad visuomenėje būtų sudaromas kolektyvinis imunitetas Pasaulio sveikatos organizacija rekomenduoja nuo tymų ir raudonukės išlaikyti ne mažesnes kaip 95 proc. vaikų skiepijimo apimtis. Jei skiepijimo apimtys mažesnės – formuojasi imlių vakcinomis valdomų ligų žmonių grupės, virusai ima plisti visuomenėje, didėja rizika užsikrėsti neskiepytiems asmenims, o ypač vaikams iki 1 metų amžiaus, kurių imunitetas dar tik formuojasi.

Nuo 2019 m. Kretingos rajono savivaldybėje 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys buvo mažesnės nei Lietuvos rodiklis. Nuo 2019 m. iki 2023 m. skiepijimo apimtys sumažėjo 10,9 proc.

2023 m. Kretingos rajono savivaldybė pagal 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtį (proc.) patenka į 3 vietą tarp 60 savivaldybių (77,7 proc.) (Lietuvos rodiklis – 86,7 proc.) ir yra raudonojoje zonoje.

Trečia prioritetinga problema - Mirt. transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.

Lietuvoje jau ne vienus metus viena iš pagrindinių prioritetingų sričių, į kurią kreipiamas didelis dėmesys, – avaringumo keliuose mažinimas, tačiau 2023 metais Lietuvoje dėl transporto įvykių (V00–V99) žuvo 179 gyventojai, Kretingos rajono savivaldybėje – 5 gyventojai. Nuo 2019 iki 2023 metų Kretingos rajono savivaldybėje mirtingumas transporto įvykiuose 100 000 gyventojų rodiklis išaugo 1,5 karto (nuo 7,6 iki 13,3 atvejų 100 000 gyv.). Kretingos rajono savivaldybė pagal mirtingumą transporto įvykiuose 100 000 gyventojų patenka į 10 vietą tarp 60 savivaldybių ir yra raudonoje zonoje.

2023 metais Kretingos rajono savivaldybėje transporto įvykiuose žuvo 5 vyrai. Lyginant pagal amžiaus grupes, asmenys žuvo šiose amžiaus grupėse: 18–44 m. ir 45–64 m. Iš viso žuvo 3 kaimo ir 2 miesto gyventojai. Per penkerius metus iš viso transporto įvykiuose žuvo 22 gyventojai.

Aktuali problema Kretingos rajono savivaldybėje – traumos dėl transporto įvykių (V00-V99) 100 000 gyventojų, šių atvejų skaičius sumažėjo nuo 9,3 iki 3,7 atvejų 100 000 gyventojų. Per penkerius metus atvejų skaičius sumažėjo 2,5 karto. 2023 m. iš viso buvo 14 traumų dėl transporto įvykių.

2023 m. Kretingos rajono savivaldybėje daugiausiai traumų dėl transporto įvykių patyrė vaikai ir gyventojai nuo 18 iki 44 m. amžiaus ir tik vyriškos lyties asmenys. Per penkerius metus iš viso traumas dėl transporto įvykių patyrė 120 asmenų.

XI SKYRIUS

SAVIŽUDYBIŲ PREVENCIJA

Lietuvoje siekiant stipresnės ir koordinuotos savižudybių prevencijos savivaldos lygmeniu, 2024 m. sausio 12 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras parašė įsakymą Nr. V-32, kuriuo buvo patvirtintas Savižudybių prevencijos koordinavimo savivaldybėse tvarkos aprašas (toliau – Aprašas).

Aprašo tikslas – mažinti savižudybių ir mėginimų žudyti atvejų skaičių ir su savižudybėmis, mėginimais žudyti susijusius neigiamus padarinius, tikslingai planuojant ir vykdant savižudybių prevenciją savivaldybėse.

Kartu su Aprašu Lietuvoje diegiama savižudybių prevencijos koordinatoriaus pareigybė yra svarbi naujovė nacionaliniu lygmeniu, galinti kurti pozityvius pokyčius savivaldybėse savižudybių prevencijos srityje.

Savivaldybių visuomenės sveikatos biuruose dirbantis savižudybių prevencijos koordinatorius atsakingas už savižudybių prevencijos koordinavimą savivaldybėje, reagavimo į savižudybės grėsmę algoritmo inicijavimą, įgyvendinimą, stebėseną ir tobulinimą.

Kretingos rajono savivaldybėje nuo 2024 m. spalio 2 d. Kretingos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biure, 0,25 etato, buvo įdarbintas savižudybių prevencijos koordinatorius.

2024 m. Kretingos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras savižudybių prevencijos srityje vykdė tokias veiklas:

- Suorganizuoti 4 baziniai savižudybių prevencijos mokymai, iš viso mokymus baigė 82 dalyviai.
- Organizuotas 1 seminaras tema „Priklausomybių ir savižudybių prevencija ir pagalbos būdai“, viso 18 dalyvių.
- Parengta savižudybių problemos situacijos analizė Kretingos rajono savivaldybėje.
- Organizuotas 1 tarpinstitucinis susitikimas su įvairių įstaigų vadovais/atsakingais asmenimis dėl Kretingos rajono savižudybių prevencijos algoritmo kūrimo.
- Parengtas Kretingos rajono savivaldybės reagavimo į savižudybės grėsmę algoritmo projektas.
- Vykdytas viešinimas savižudybių prevencijos srityje.
- 2025 m. vasario mėn. organizuojami savižudybių prevencijos mokymai, įvairių sričių specialistams ir atsakingiems asmenims, kurių pagrindinis tikslas - užtikrinti didesnę įvairių organizacijų ir specialistų bendradarbiavimą bei veiklos koordinavimą, kad būtų užtikrinta nuosekli ir efektyvi pagalba žmonėms, kurie galvoja, ketina ar mėgino nusižudyti, patyrė artimojo savižudybę. Reagavimo į savižudybių grėsmę Kretingos rajone sistemos rengimas. Vykdamas savižudybių prevenciją Kretingos rajono savivaldybėje sieksime geriau suprasti savižudybių problemą mūsų savivaldybėje, nustatyti esamus pagalbos teikimo mechanizmus ir ko reikia artimiausioje ateityje, kad problema mažėtų.

Norint sėkmingai dirbti šioje srityje – svarbus tarpsektorinis bendradarbiavimas. Savižudybių prevencija – sudėtingas procesas reikalaujantis visų bendruomenės narių įsijungimo. Savižudybių našta priklauso ne tik sveikatos priežiūros paslaugų sektoriui, bet ir visoms organizacijoms, kurios gali bendradarbiauti tarpusavyje ir kartu vykdyti savižudybių prevenciją. Tik nuoseklus darbas, bendradarbiaujant įvairių sričių specialistams, gali gerinti pagalbos teikimo procesą.

Savižudybių stebėseną Kretingos rajone.

Nors Lietuvoje pastarąjį dešimtmetį savižudybių rodiklis rodo nuosekliai mažėjimo tendenciją, problema išlieka reikšminga. Nuo 2013 iki 2023 m. savižudybių skaičius sumažėjo apie 50 proc., bet 2023 m. užfiksuoti 562 savižudybių atvejai yra signalas, kad savižudybių prevencijos pastangos turi būti ne tik tęstinės, bet ir nuolat tobulinamos. Mūsų gyvenimas yra dinamiškas ir kintantis, todėl svarbu nuolat prisitaikyti prie naujų iššūkių ir rizikos veiksnių. Metodinis vadovavimas savižudybių prevencijai yra vienas iš esminių veiksnių, siekiant sistemingai ir efektyviai spręsti šią visuomenės sveikatos problemą.

Pasaulio sveikatos organizacija (toliau – PSO) atkreipia dėmesį, kad šioje apžvalgoje nagrinėjamų savižudybių problema – ypatingai jautri tema ir dėl įvairių priežasčių (medicininų, teisinių, kultūrinių bei kitų) šių mirčių gali būti per mažai užfiksuojama.

2023 m. Kretingos rajono savivaldybė pagal standartizuotą mirtingumą dėl tyčinio savęs žalojimo 100 000 gyventojų patenka į 42 vietą tarp 60 savivaldybių ir yra žalioje zonoje. 2023 m. Kretingos rajono savivaldybėje pagal standartizuotą mirtingumą dėl tyčinio savęs sužalojimo 100 000 gyventojų sumažėjo ir yra mažesnis už Lietuvos vidurkį.

Kretingos rajono savivaldybėje 2023 m. lyginant su 2022 m. standartizuotas mirtingumas dėl tyčinio žalojimo skaičius sumažėjo nuo 23,1 atvejų 100 000 gyv. iki 18,9 atvejų 100 000 gyv. 2023 m. Kretingos rajono savivaldybėje standartizuotas mirtingumas dėl tyčinio savęs žalojimo rodiklis buvo didesnis už Lietuvos ir už Klaipėdos apskrities rodiklius (Kretingos rajono savivaldybėje – 23,1/100 000 gyv., Lietuvoje – 18,8/100 000, Klaipėdos apskrityje – 13,7/100 000 gyventojų). Iš viso per penkis metus gyvybę sau atėmė 35 gyventojai.

Aktuali problema Kretingos rajono savivaldybėje - bandymai žudyti. 2023 m. Kretingos rajono savivaldybė pagal bandymų žudytis rodiklį 100 000 gyventojų patenka į 47 vietą tarp 60 savivaldybių ir yra žalioje zonoje. 2023 m. Kretingos rajono savivaldybėje bandymų žudytis skaičius 100 000 gyventojų sumažėjo ir yra mažesnis už Lietuvos vidurkį (3 pav.).

Bandymų žudytis rodiklio sumažėjimas gali reikšti blogesnę atvejų registravimą. Svarbu paminėti ir tai, kad šis rodiklis atspindi tik sveikatos priežiūros įstaigose gydytus asmenis – jei tyčia susižaloję asmenys į gydymo įstaigas nesikreipia (pvz., jų susižalojimai nėra tokie rimti), jie nepatenka į oficialią statistiką. Be to, su savižudybėmis susijusios temos vis dar yra stigma ir žmonės, patekę į gydymo įstaigą, dažnu atveju prašo nerašyti šios diagnozės, bandydami apsisaugoti nuo gėdos ar kitų galimų socialinių ar emocinių pasekmių.

Kretingos rajono savivaldybėje nuo 2022 m. iki 2023 m. bandymų žudytis skaičius sumažėjo nuo 48 atvejų 100 000 gyventojų iki 26,7 atvejų 100 000 gyventojų. Iš viso penkerių metų laikotarpyje buvo 71 oficialus bandymas žudyti.

Kretingos rajono savivaldybėje penkerių metų laikotarpyje, palyginus pagal lytį, daugiau mirčių dėl savižudybių patiria vyrai nei moterys (29 vyrai ir 6 moterys). Lyginat pagal gyvenamąją vietovę daugiau savižudybių įvyksta kaime nei mieste (kaime - 20 atvejų, mieste - 15 atvejų). Apžvelgiant pagal amžiaus grupes daugiausiai savižudybių patiria gyventojai nuo 45 iki 64 metų amžiaus (viso 17 atvejų) (1 lentelė). Paskutinis vaikų iki 17 metų atvejis registruotas 2013 m. (15 metų vaikas).

Lyginant pagal mirties priežastis, Kretingos rajono savivaldybėje tyčiniai susižalojimai (savižudybės) daugiausiai buvo dėl tyčinio susižalojimo pasikariant, pasismaugiant ir uždūstant. Iš viso nuo 2013 iki 2023 m. – 78 atvejai.

VIII SKYRIUS EMOCINĖS GEROVĖS KONSULTANTAS

Emocinės gerovės konsultanto darbas pradėtas 2024 rugsėjo mėnesį. Informuotos Kretingos miesto ugdymo įstaigos, visuomenė, socialinių paslaugų įstaigos, užimtumo tarnybos Kretingos skyriuje. Vykdyti susitikimai su šių įstaigų atstovais, paruošta informacija kuri išdalinta skrajučių formatu. Pradėtos teikti emocinės gerovės konsultanto paslaugos.

Pagrindinės atlikto veiklos:

- Susitikimas VšĮ Pranciškonų gimnazijoje su soc. darbuotojomis bei psychologėmis.
- Kartu su Palangos emocinės gerovės konsultantais pristatytos teikiamas paslaugas Padvarių globos namuose. Vieną kartą per savaitę vykstama į globos namus teikti paslaugas globos namų gyventojams, suteikta 35 konsultacijos 13 globos namų gyventojų.
- Kretingos sveikatos biure įvyko 25 konsultacijos.
- Kretingos švietimo centre vyko susitikimas su švietimo įstaigų specialistais, pristatytos teikiamos priklausomybių konsultanto, savižudybių koordinatoriaus, emocinės gerovės konsultanto teikiamos paslaugos.
- Įgyvendinti mokymai "Konstruktyvūs ir destruktivūs emocijų reguliavimo bei pasirūpinimo savimi būdai" skirti emocinės gerovės gerinimui, kuriuose dalyvavo Kretingos miesto ir rajono įvairių sričių specialistai.

IX SKYRIUS PRIKLAUSOMYBIŲ KONSULTANTO PASLAUGŲ TEIKIMAS

Kretingos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biure visus 2024 m. teiktos priklausomybių konsultanto konsultacijos. Konsultantas dirba biure kiekvieną pirmadienį, Per 2024 m. suteiktos 364 konsultacijos. 164 asmenys nukreipti į sveikatos priežiūros, socialinių tarnybų įstaigas. Priklausomybių konsultantas vykdo bendradarbiavimą teikdamas reikiamą pagalbą priklausomybę turintiems asmenims. Tai samdoma paslauga, kuri yra labai reikalinga Kretingos rajono savivaldybės gyventojams.

X SKYRIUS PSICHOLOGINĖS GEROVĖS IR PSICHIKOS SVEIKATOS STIPRINIMO PASLAUGŲ TEIKIMAS

2024 m. eigoje Kretingos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras susidūrė su etatinio psichologo įdarbinimo problema dėl žemo galimo pasiūlyti atlyginimo koeficiento. Psichologo paslaugos pavasario laikotarpiu buvo samdomos sudarant paslaugų teikimo sutartį. Šios paslaugos Kretingos rajono ir miesto gyventojams buvo teikiamos nenuosekliai, visus 2024 m. nuolat ieškoma pastovaus psichologo.

XI SKYRIUS BENDRADARBIAVIMAS

Kretingos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras nuolat vykdo bendradarbiavimą su įvairiomis įstaigomis siekdamas informacijos sklaidos, prevencinio darbo, sveikos gyvensenos informacijos plėtos. Aktyviai bendradarbiaujama su miesto ir rajono mokyklomis, jaunimo organizacijomis.

XII SKYRIUS BAIGIAMOJI DALIS

Biuras siekia nuolat tobulėti, siekti užsibrėžtų tikslų bei racionaliai ir efektyviai išnaudoti turimus išteklius. 2025 m. planuojama bendradarbiavimo su naujais partneriais plėtra, mokinių sveikatos priežiūros organizavimo tobulinimas (bendradarbiavimo sutarčių su ugdymo įstaigomis atnaujinimas, visuomenės sveikatos specialistų darbo funkcijų ir pareigybų išgryninimas)

Direktorė
Birutė Viskontienė

